

Vytautas STATULEVIČIUS

Fizikos ir matematikos mokslų daktaras, profesorius, Lietuvoje ir pasaulyje žinomas talentingas mokslininkas, visuomenės veikėjas.

Gimė 1929 m. lapkričio 27 d. Bikūnuose, Antalieptės vlsč., Zarasų apskritis. Mirė 2003 m. lapkričio 23 d. Kaune, palaidotas Vilniaus Antakalnio kapinėse.

1937–1941 m. mokėsi Dubuliškių pradinėje mokykloje, vėliau baigė Antalieptės žemės ūkio mokyklą. 1947 m. eksternu išlaikęs egzaminus už progimnazijos kursą, įstojo į parengiamuosius kursus Vilniaus universitete ir juos baigęs įstojo į VU Fizikos ir matematikos fakultetą, kur 1949–1954 m. studijavo matematiką. Baigęs universitetą, Jono Kubiliaus rūpesčiu, 1954–1957 m. studijavo Leningrado universiteto aspirantūroje (vadovas akad. Jurijus Linikas) ir dirbo Vilniaus universiteto Bendrosios matematikos katedroje asistentu. 1956 m. V. Statulevičiaus moksliniai darbai buvo įvertinti Leningrado universiteto premija. Tai išskirtinis atvejis, kai šią garbingą premiją gavo aspirantas. 1959 m. V. Statulevičius Leningrado universitete sėkmingai apgynė fizikos ir matematikos mokslų kandidato disertaciją „Lokalinės ribinės teoremos nehomogeninėms Markovo grandinėms“.

Grįžęs į Lietuvą, V. Statulevičius dirbo MA Fizikos ir matematikos institute ir skaitė paskaitas Vilniaus universitete. 1967 m. pertvarkius institutą, išrinktas jo direktoriumi, tais pačiais metais apgynė fizikos ir matematikos mokslų daktaro disertaciją „Tikimybių teorijos ribinės teoremos“. Vėliau vadovo MA Matematikos ir kibernetikos institutui (nuo 1990 m. – Matematikos ir informatikos institutas) ir jo Tikimybių teorijos skyriui. Jam vadovaujant tikimybių teorija ir matematinė statistika tapo pagrindine instituto mokslinių tyrimų kryptimi. Plėtojamos kitos matematikos šakos – diferencialinės lygtys ir skaitiniai jų sprendimo metodai, matematinė logika ir lošimų teorija, taip pat tuomet dar pirmuosius žingsnius žengianti informatika. Daug akademiško jėgų ir energijos pareikalavo naujojo instituto pastato bei observatorijos Molėtų rajone projektavimo ir statybos darbai.

1967 m. dr. V. Statulevičius Vilniaus universitete apgina fizikos ir matematikos mokslų daktaro (habilituoto daktaro) disertaciją „Atsitiktinių dydžių, susietų į Markovo grandinę, sumų asimptotinė analizė“. 1968 m. V. Statulevičiui suteikiamas profesoriaus vardas.

1972 m. V. Statulevičius išrinktas Lietuvos mokslų akademijos tikroju nariu, 1976–1984 m. dirbo MA Fizikos, technikos ir matematikos skyriaus akademiku sekretoriumi, 1985–1991 m. – MA viceprezidentu. Daug pastangų akademikas skyrė tarptautinio mokslinio bendradarbiavimo ir tarpšakinių mokslinių tyrimų plėtrai, telkė įvairių sričių specialistus valstybinės reikšmės projektų mokslinėms ekspertizėms. Vienas šios veiklos pavyzdžių – naftos gavybos iš liūdnei pagarsėjusio telkinio D-6 Baltijos jūroje netoli Neringos ekologinė ekspertizė, kuri, remiant visuomenei, privertė buvusios SSRS vyriausybę atsisakyti naftos gavybos projekto.

V. Statulevičius buvo žymus visuomenės veikėjas. Atgimimo laikais aktyviai dalyvavo Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio veikloje, buvo paskutiniojo šaukimo SSRS AT Lietuvos deputatų grupės, kovojusios dėl Lietuvos ekonominio ir politinio savarankiškumo, seniūnas.

Akademiko indėlis į tikimybių teoriją – nauji metodai ir optimalūs rezultatai nepriklausomų ir silpnai priklausomų atsitiktinių dydžių sumų asimptotinėje analizėje, ypač didžiųjų nuokrypių problematikoje, kuriai skirta V. Statulevičiaus (kartu su Leonu Sauliu) monografija „Didžiųjų nuokrypių ribinės teoremos“. V. Statulevičius – vienas Lietuvos tikimybių teorijos mokyklos kūrėjų ir vadovų. Akademikas buvo Tarptautinio statistikos instituto, JAV matematikų bei Europos statistikų draugijų narys, prestižinio SSRS MA žurnalo „Tikimybių teorija ir jos taikymai“ vyriausiasis redaktorius. Daugiau nei 250 knygų, straipsnių, pranešimų tezių autorius. Vadovavo 35 disertantams, iš kurių 10 tapo profesoriais.

Akad. V. Statulevičiaus moksliniai darbai susilaukė plataus pripažinimo ir garbingų įvertinimų. 1971 m. suteikta SSRS Mokslų akademijos A. Markovo premija (su kitais), 1979 m. – SSRS valstybinė mokslo premija (su kitais), 1967 m. ir 1987 m. – LSSR valstybinės mokslo premijos. 1974 m. suteiktas nusipelnusio LSSR mokslo veikėjo vardas. Už nuopelnus Lietuvai 1999 m. apdovanotas Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino 4-ojo laipsnio ordinu. Paskutiniaisiais gyvenimo metais, jau sunkiai sirgdamas, dirbo mokslinį darbą, buvo Ministro Pirmininko visuomeniniu patarėju, sprendė mokslo organizavimo klausimus.

2005 m. Matematikos ir informatikos institute įsteigta akademiko V. Statulevičiaus stipendija, skiriama gabiausiems Lietuvos universitetų matematikos ir statistikos studijų programų studentams.

Parengė

LMA Matematikos, fizikos ir chemijos
mokslų skyriaus mokslinė sekretorė
Silva Aukštinaitytė

Naudoti šaltiniai:

1. LMA archyvas. Asmens byla.
2. Akademikas Vytautas Statulevičius. 1929–2003. Matematikos ir informatikos institutas, Vilnius, 2004.
<http://old.mii.lt/?siteaction=pages.browse&page=statulevicius>
3. https://lt.wikipedia.org/wiki/Vytautas_Statulevi%C4%8Dius

ELTOS nuotrauka